

Saša Skenderija

Praški fraktali

- autorsko www izdanje -

PRAG
1998

© Copyright 1998 Saša Skenderija

Users may make one hard copy of any poem for personal use.

Users may make one electronic or magnetic copy for personal use or research purposes, in addition to such copies normally made by browsers to cache.

Copying, printing, compiling or using for any other purpose without explicit permission may constitute a copyright violation. Please direct all enquiries to sasha@skenderija.com

KAZALO:

Kazalo.....	2
Oduvijek sam se pitao kako se osjeća.....	3
Osunčano zimsko popodne, jedna žena u modrom.....	4
Buđenje u nedjeljno jutro, pustošeća.....	5
Gotovo ništa. Ali utoliko neusporedivo.....	6
Postoje prazne površine u gradu, urbanističke.....	7
Presiječe me miris tvog parfema na ulici.....	8
U Pragu možeš vidjeti ekskurziju slijepaca.....	9
Kasno subotnje popodne u Pragu, studeni 1993.	10
Vidio sam djevojku sa slomljenom nogom.....	11
Na stolu žlica, radio, <i>Ključ nebeski</i> Leszeka.....	12
Kondenzira se bolest u glavi, u plućima.....	13
Djevojka u metrou. Neopozivi rez filmske.....	14
Na povratku iz cjelodnevne šetnje, prvi je dan.....	15
Žirafe stanuju u hangaru jer kamo bi, inače.....	16
Pada snijeg. Dvije djevojke pokušavaju upaliti škodu.....	17
Žena na klupi nekoga čeka, taj netko kasni.....	18
Djevojčica i dva dječaka za susjednim.....	19
SAMA SAM i hoću to promijeniti. Pismo.....	20
Izveo sam malog Denisa u šetnju. Tu odmah.....	21
Izbačen iz života: u kojoj točki da ti se.....	22
Zatvorili su grad. Magla, smog, poledica. Dobro.....	23
Uvjeravam je da sam na njenoj strani. Ona.....	24
Subotnja pijanka traje predugo: osjećam da.....	25
Dok govoriš, osipa ti se sa lica krhka.....	26
Kiša je ispraznila restauracijske bašte.....	27
Preskupo plaćeno, govorim sebi, dok promatram.....	28
Ti (& Ja).....	29
Moj trodnevni prijatelj iz Slovenije.....	30
Bezrezervno djetinje povjerenje u svijet dok.....	31
Kad odeš, odlazim u kino. Ispijam mentalnu.....	32
Proljeće ulazi u pivnicu, zlati se u kriglama.....	33
Natpis u pivnici treća skupina, Mario moj.....	34
Tjeskoba kakva te ovlada kad pronadeš u džepu.....	35
Biti drugačiji, ne biti isti kao oni. Jer.....	36
O autoru.....	37

Oduvijek sam se pitao kako se osjeća
preživjeli nakon avionske katastrofe: odabran
milošću statističkog paradoksa, jedan od tisuću,
deus ex machina...

Uvijek su me fascinirali
slučajevi dezertera i žena samoubojica,
to potresno uzdanje u sudbinu,
u ljudsko dostojanstvo.

Oduvijek sam bio pas: bilo me je strah.
Nisam mogao izdržati, pa sam preživio.

Danima sam cvilio kao pas i lajao sam
na sebe. Bilo je krajnje vrijeme da se s tim prekine,
da se nešto poduzme, promijeni. Tako sam
23. studenog 1992. dospio u Prag.

Osunčano zimsko popodne, žena u modrom
kućnom ogrtaču na balkonu prostire pelene. Kroz
otvorena balkonska vrata iza njenih leđa izmigoljio
se šareni helijski balon. Trenutak-dva ona netremice
zuri u pozlaćenu udaljavajuću točku, zaklonivši
čežnjivo oči rukom kao milicajac na prvomajskoj
proslavi s padobrancima. Onda uzdahne, pokupi
lavor i iščezne među bijelim, blago zatalasanim
zavjesama. Nova godina. Pozdravi i čestitke s radija.
Fini šav na nakalemljenom, odnekud tako bliskom
danu. Koji je mogao biti jučer, prije nekoliko
godina.

Buđenje u nedjeljno jutro,
pustošeća diseminacija svijesti.

Labirinti čeških deklinacija.

Bjelina zida.

Ispovijed.

Pasijans
koji se ne otvara.

Gotovo ništa. Ali utoliko neusporedivo

više od ništa. U rasteru jednog prozora
pripitomljen dan: prolaze dječaci s hokejaškim
palicama, traktori natovareni isluženim božićnim
drcima. Plišani psić što klata glavom sa stražnjeg
vjetrobana trabanta - i on, također, prolazi. Finom
jezom jednog telefonskog poziva omamljena
čamotinja: gotovo ništa - ali već nepojmljivo više
od ništa. Kad bih ti morao objašnjavati, začas bi se
u tisuću djelića sve sasulo: neka ostane ovako,
molim te, nazovi ponovo sutra.

Postoje prazne površine u gradu, urbanističke
rupe, mjesta ispražnjena od volumena, od
događaja. Promatrano iz aviona koji ulijeće
u koridor za slijetanje: pusti otoci,
panoramski intermedij.
Ja se budim rano, oko pola pet. Prije nego
krene jutarnja akceleracija grada, razlijeva se
u mom prozoru svitanje kao džinovska ameba –
divlji trk degeneriranih kućnih pasa i
armstrongovska tjeskoba njihovih
polurazbuđenih vlasnika.
Sveudilj bauljaju
nevoljeni, nesretni, usamljeni ljudi, šecu
pse, pripremaju osvetu. I ja se bojim,
ujutro se tako bojim, mama.

Presiječe me miris tvog parfema na ulici
i pomislim: još uvijek si tamo. Onda ispijam
sve dok me ne preplavi spasonosna pivska vrešina.
Tako ronioca koji izvlači utopljenike iz nabujale
rijeke preplavi toplina mokraće kad se, sleđen
od užasa, ispiša u ronilačko odijelo.

U Pragu možeš vidjeti ekskurziju slijepaca
kako bijelim ticalima premjeravaju elokvenciju
turističkog vodiča: gotičke portale, baroknu
svedenost volumena. Skoro da možeš dosegnuti
praško zlato - popodnevno sunce ozrcaljeno u
egzaltiranosti sljepačkih lica dok bauljaju gradom.
Ti bi o tome zacijelo pisao. Nismo se dobro
razumjeli, Tomaž. U latinoameričkom noćnom
klubu, kraj pijanih Kečua polegljih po stolovima, oko
pola četiri, tonu u beznade praške djevojke kao
bosanski gradići na radijskim vijestima. Fasciniran
letargijom u njihovim pogledima, ja ostajem sve dok
se ne popale rastreznjujuća svjetla fajronta, sve dok
nas šankerica metlom ne rastjera.

Ostani doma, Tomaž,
dovrši stvari koje si započeo. Pedeset ti je godina.
Učini barem jednom u životu nešto ljudski, do kraja.

Kasno subotnje popodne u Pragu, studeni 1993.
Pusta ulica. Šljakeri u narančastoj krleci spuštaju
se s krova novogradnje. Nepomični. Sivi. Teško
je ne zamijetiti stanoviti patos u tom spuštanju.

Vidio sam djevojku sa slomljenom nogom
u mini suknji, mama. Puna dirljivog samopouzdanja,
prelazi ulicu, ulazi u tramvaj: na jednoj nozi gips,
na drugoj podvezice.

Tako me je rastužila,
tako me je na nekoga podsjetila.

Budu ovdje neki dani,
zavrne spleen, mama:
odlazak u samoposlugu,
loše oprano rublje
na radijatoru.

Bude neki loš kalendar:
zima, magluština, pust grad

i samo zemljaci, mama.

Samo zemljaci
i sjene
na ulicama.

Na stolu žlica, radio, *Ključ nebeski* Leszeka
Kolakowskog; na privjesku nanizani kućni
ključevi: Vitez, Sarajevo, Zagreb, Praha.

Možda još postoje brave
koje pamte šifre njihovih zubaca.

Možda ću njima jednom otključati
neka moguća vrata.

Kondenzira se bolest u glavi, u plućima:

tako se valjda pile u jajetu zgušnjava.
Duboko udahneš, zatvoriš oči i zaroniš;
čim dotakneš suprotnu stijenku bazena,
odmah sve zaboraviš.

Nitko od nas nikamo neće pobjeći.

Azilanti, emigranti - bivši i sadašnji - prodaju
bižuteriju na ulicama, pišu nostalgične pjesmice
ili vode u nebesa mlade republike.

Uglavnom opako cugaju,
kao onih pet raspjevanih debelih žena u pivnici
koje su nas sinoć, duboko nakon fajronta,
glatko odjebale.

Ujutro

grad potresaju detonacije: to produljuju
metro, to silni ukrajinski momci
za sve nas pripremaju proboj.

Unutra.
Dolje.
U dubinu.

Djevojka u metrou. Neopozivi rez filmske
klape: treskom sklapajućih vrata rasplinut
trenutak iznenadne, gotovo bolne prisnosti.

Fraktura kojom ortoped kida krivo srasli zglavak,
udar sudbine koji odmah mine, pretvarajući se
u zelenkastu svjetlost operacione sale,
u neonski kadar jednog lica što je
iscurilo za odlazećim vlakom,

u nešto sasvim drugo.

Na povratku iz cjelodnevnne šetnje, prvi je dan
proljeća, kupio sam kilo mandarina i ušao u
govornicu. Telefoniram: Alenka piše doktorat a
Nives kuha juhu za muža i nahlađeno dijete.
Obje mi istim riječima i sa istim ushićenjem
prepričavaju jučerašnji dan, nove ljubavnike,
sinoćnji tulum, izlet izvan grada.

Gdje sam ja,
šta radim,
zašto se ne javljam?

U telefonskoj sam govornici, kažem,
lijevom rukom upravo držim slušalicu,
desnom gulim mandarinu
i gutam je
cijelu.

**Žirafe stanuju u hangaru jer kamo bi, inače,
sa žirafama u gradu?**

Naći ću te kad-tad, baby.
Ja sam potpuno lud,
ja poznajem sebe,
svukud zavlačim nos.

Turistički kvintet prosipa be-bop po ulici,
cijeli sat sam ih slušao: dobri su,
zbilja su dobri, baby.
Opet si mi umakla sa svojim zelenim pončom,
sa svojim očima koje samo što ne iscure.
Ja znam što ti treba, vodio bih te u kino.

Ne mogu te pronaći.

Ti zacijelo negdje stanuješ,
jer svi negdje stanuju
u gradu.

Ne mogu te pronaći.
Ne mogu te pronaći.

Potraži me,
ja imam srce kao žirafa, baby.

Pada snijeg. Dvije djevojke pokušavaju upaliti
škodou na parkingu. Mi im se pridružujemo, guramo
žestoko, iz sve snage. Kad motor uhvati, nekoliko
trenutaka lebdimo u prazno sa smiješno razmahanim
rukama, povučeni inercijom ljubavi, trubljenjem
automobilske sirene kojim nam djevojke
zacijelo zahvaljuju.

Da smo kakvi frajeri, kažem Adinu,
pokupile bi nas sa sobom.
Eh, da smo...

Pada snijeg.
Nekakav prljavi tegljač klizi niz Vltavu.
Automat na semaforu otkucava vrijeme slijepcima.

Žena na klupi nekoga čeka, taj netko kasni.

Vraćam se s bazena,
nemam kamo otići,
žao mi je tek tako otići.
Sjedam kraj nje, pušim, listam knjigu.

Ne želim ispasti smiješan, nipošto izgledati glupo.

Prilazi nam nekakav dječak,
drži u ruci auto-magazin,
traži od mene cigaretu,
htio bi sa mnom razgovarati,
žao mu je tek tako otići.

Znam da sam smiješam,
znam da izgledam glupo:
gasim cigaretu, sklapam knjigu i odlazim.

Djevojčica i dva dječaka za susjednim stolom piju fantu i naizmjenice se ljube.

Dok je ona na toaletu,
dječaci napeto šute.
Ima tanane neke jeze u tome.

Zatim se djevojčica vraća,
donosi natrag osmijeh,
ekvilibrira katetama trokuta.

I već su u točki
iz koje se s velikom vjerojatnoćom može
predvidjeti
daljnji tok njihovih sudbina.

SAMA SAM i hoću to promijeniti. Pismo
očekuje 34/162 VSS iz Praga. BK8875.

© Copyright 1998 Saša Skenderija

Users may make one hard copy of any poem for personal use.

Users may make one electronic or magnetic copy for personal use or research purposes, in addition to such copies normally made by browsers to cache.

Copying, printing, compiling or using for any other purpose without explicit permission may constitute a copyright violation. Please direct all enquiries to sasha@skenderija.com

Izveo sam malog Denisa u šetnju. Tu odmah
iza bloka otkrili smo šumu, ringišpil, jezerce.
Svako malo Denis zastajkuje, kupi šišarke,
rastjeruje vrapce. I ja se opet gubim, loše
razmišljam.
Denis me vraća u život, Denis me popravlja,
kaže mi: *Pođimo dalje, Saša.*

Izbačen iz života: u kojoj točki da ti se približim? Listonoška zatrpava sandučić računima, reklamnim smećem, postavlja stupice - kao ti kad me probudiš svojom ljubavlju, zaklinjanjima. Dan koji započne šarenim atrapama obično loše svrši. Pokušajmo ovaj put drugačije. Spreman sam povjerovati u sve što mi kažeš, spreman sam te slijediti kamo hoćeš, do kreveta, do konca, samo mi nemoj odmah nabrajati svoje zasluge, odricanja, nipošto me ne pokušavaj još jednom poniziti!

Ja sam totalno izbačen iz toka, revoltiran svim, još jednom me podsjeti kakav sam gad i zauvijek ćeš me izgubiti.

Zatvorili su grad. Magla, smog, poledica. Dobro je to: u pola pet neopažen bježim iz tvoje sobe, prije nego ustanu tvoji, prije nego ti se probudi dijete. Dobro je to. Tvoj miris će na meni ostati sve dok se ne utopi u vonju deterdženta kojim peru plahte u bolnici iz koje mi znanac dobavlja posteljinu. (Zaboravih ti reći da spavam u plahtama obilježenim bolničkim žigovima i da često ne znam gdje sam kad se probudim.)

Zato ovako gorim, curo,
zato me ovako proždire, zato tako često zovem
da ti kažem da te volim.

Uvjeravam je da sam na njenoj strani. Ona
to zna: valjda mi se zbog tog ponekad tako čisto
predaje, valjda je zato tako često na mojoj strani.
Ona bi da se provodi, ona bi u krevet sa obojicom,
ja to ne bih izdržao, mene bi to sasvim skrhalo.
(Odvodim je iz gomile, odvlačim je nasamo - protivi
se, ali na koncu popušta pred mojom melankolijom.)
Grdno je se plašim
i hoću
i čekam
da je vidim nesigurnu, poraženu, pokorenu.

Subotnja pijanka traje predugo: osjećam da
se opet cijela stvar otela, da je krenula pogrešnim
tokom. I mada to nipošto ne želim, ponovo tonem
i pričam bez veze, bez prestanka, i ona mi kaže da
ušutim već jednom, da joj je muka i da je krajnje
vrijeme da promijenimo mjesto.
Kaže da je noć otišla pogrešnim tokom.

Tereza i Michael

nas vode k sebi na periferiju, imaju punu flašu i
kokoši u stanu. Smrzavamo se, prelazimo most.
Cure ispred nas trčkaraju, glupiraju se, zaustavljaju
taxi i Michael mi ozaren šapuće: *Just watch our
lovely ladies, pal!* Nemam srca
sjebat ga na speedu,
nemam srca reći mu
da stvar se odavno otela,
da fulamo,
da idemo pogrešnim tokom.

Dok govoriš, osipa ti se sa lica krhka
trodnevna pozlata moje zaljubljenosti
kao vlasi na zatiljku tvog ostarjelog ljubavnika
kad, pun ganutljivog samopouzdanja,
čući u sauni. Još sa žaljenjem pomislim
kako se vjerojatno nećemo nikada više... ali već
narednog trenutka izlišna se želja pribere na
šankericinoj butini.

Prenut iz poražavajuće komparacije
pitanjem: *još uvijek me voliš?*
odgovaram: *da, da...*
Onda kao zla djeca krijemo oči,
prazni
ništavni
potrošeni

Kiša je ispraznila restauracijske bašte,
prognala turiste u hotelske sobe, u
sanatorije.

Čudan neki svijet na ulici i moja
sretna američka djevojka:
dolazi mi u susret.

Ona nema sudbinu,
to što meni fali
je nada.

Preskupo plaćeno, govorim sebi, dok promatram
svoju malu kako se u zrcalu pokušava prikupiti u
neku od svojih MTV-ovskih predodžbi o svijetu i o
sebi u tome svijetu; nakon seksa, izvještačena,
izafektirana, suvišna u svijetu, u sobi, u zrcalu.

Preskupo plaćeno, govorim, dok je gledam kroz
zavjesu: mogla bi biti savršen prolaznik,
doušnik,
ubojica, bilo što dolje
na ulici kojom odlazi,
nestaje
u retrovizoru svijesti,
u ozrcaljenom vremenu,
u fraktalima,
kao prometna nesreća na proputovanju.

Ti

imaš planove za noć za jutro i popodne i imaš
svoj *style* senzibilitet svoj *job* prijatelje s posla
iz škole sa godišnjeg imaš ukusa modnog filmskog
literarnog (uopće imaš ukusa) i nadzor nad tim što se
dešava okolo i u tebi ti imaš nazor zašto je sve
upravo tako kako jest i imaš strasti i uspomene i
mamu i tatu (razvedene) i blage traume s tim spojene
i imaš svoje doušnike dojavnike dojebnike
na sve strane
i totalno si cool sve u svemu
i totalno si konzistentna
i imaš *ono*
što mi nedostaje

Ja

sam totalno cool (sve u svemu)
i totalno sam konzistentan
i jednom sam se rukovao sa Havelom
i jednom sam bio drug sa Tenom
i ne zabavlja me to što vidim oko sebe u sebi i uopće
ne zabavlja me da te zabavljam
i ne zabavlja me što se tu
pred tobom prosipam
što se ponižavam
denunciram
zbog *onog*
ovog
ili nečeg trećeg

Moj trodnevni prijatelj iz Slovenije
iznenada putuje za Berlin. Odlazi. Opili
smo se u nekakvom baru, povjerali jedan
drugom neke mučne muške stvari. U 02 se
opraštam na kolodvoru, predugo to traje,
šutimo u bezgraničnoj prisnosti ljudi koji
se jamačno više neće sresti. Prilazi nam
pijanac, pita: Jugoslavci? Ne, odgovaramo uglas,
Vijetnamci. Dobro, braćo Vijetnamci, može li
za mene jedno malo pivo na rastanku?

Bezrezervno djetinje povjerenje u svijet dok
ulijećemo u tunel strave. Ili kad se pojave
impozantne zodijačke figure u kupoli planetarija;
ili predanost s kojom pokušavam pronaći izlaz
iz labirinta zrcala: šećerna vata, kokice, cirkuska
zabava - rijetki trenuci čiste radosti, prepuštanja.

Još jedan dan sa svojim limitima, šavovima.
Iscrpljujuća fabulacija: transvestit u telefonskoj
govornici uvrće pramenove hidrogenirane kose,
uvija tijelom, drži u ruci vojni magazin sa slikama
tenkova svjetskih armija. Ili američki student
kreativnog pisanja sa video-kamerom na
monstruoznom socrealističkom trgu: pokušava nešto
snimiti, uhvatiti, ali odmah odustaje, odlazi –
preteško je to za njega.

(U posljednje vrijeme sanjam samo opća mjesta:
sanjam djetinjstvo, plovidbu, kako letim, kako
vodim ljubav s junakinjama filmova Krzysztofa
Kieślowskog.)

Kidi

Kad odeš, odlazim u kino. Ispijam mentalnu sadržinu glavnog junaka kao limenku piva: tu je, dakle, kuća ljudoždera, dječaci na krovu, tu su mesar i njegova kći. Nešto bi valjalo poduzeti. Jer pusto je kad odeš: odsutnim zamasa metle pomoćnica u frizerskom salonu skuplja vlasi na ružne gomilice. Dotiču se krajnosti u nepojmljivoj analogiji kinematografa i frizerskog salona. A radi se, zapravo, o inerciji: vlasi koje nastavljaju rasti kad odeš, nokti, brada i brkovi - puka transcendencija iz točke (0,X) u točku (0,Y). To je vrijeme koje ima na raspolaganju glavni junak da se zaljubi, da nešto poduzme, ubije mesara-ljudoždera i oženi njegovu kći. A onda i to prestaje. Iscuri vrpca. Mrtvaca okupaju, obriju i odnesu iz kuće. Kad odeš, šutiram praznu limenku po ulici. I pusto je.

Proljeće ulazi u pivnicu, zlati se u kriglama,
ostavlja medeni okus na npercima: krušovicko
pivo. Pijana stara konobarica u prividnom neskladu
crne konobarske uniforme i blondirane kose izvodi
piruete među stolovima, uveseljava nas
ceremonijalom.

Sjedim sa nekakvim starcima,
prepričavamo gadosti o nekakvim bivšim ženama:
groteskni mužjaci, smrt u proljeće, izlišna
sjećanja. Ničim se to više ne da zaustaviti.

Tjeskoba kakva te obuzme kad u džepu pronađeš
zaostali tiket iz hipodromske kladionice kojim si
kradom od samoga sebe tipovao na totalnog
autsajdera: kad bi imao hrabrosti sasvim se prepustiti
pustošećem osjećanju, možda bi na vrijeme spoznao
neke od tzv. konačnih stvari. Ali hrabrost dođe
kad je za sve već prekasno.

Tek predugo sve ovo traje.
Ne znam kako bih to drugačije objasnio: miris
rascvalog voća u zraku, neusporedivi trenuci
kad njene sise bivaju veće od mojih užasa
i kad mi se čini da možda ima smisla *preživjeti*.

Duga ulica pred tobom, vraćaš se s posla u gomili:
nekomu, nekamo.

Kao da se ništa ne događa.
Kao da se ništa nije dogodilo.

Biti drugačiji, ne biti isti kao oni. Jer
najgore je, kao i uvijek dosad, prošlo.
Sad sam ovdje: nakon pete jutarnje
cigarete se preznojim, nakon desete
doslovno se onesvijestim. Sve je u
čvrstoj vjeri, u nadi, ljubavi i, naravno,
u žestokim plućima: to je sloboda o
kojoj sam oduvijek sanjao. Evo tu je,
nadohvat ruke, nudi se kao konfekcija.

Krajnje je vrijeme
da se na sve što je višak zaboravi
jer najgore,
kao i uvijek dosad,
tek dolazi.

Stvaljam ruke u džepove,
izlazim na ulicu i bodrim se,
bodrim.

O autoru:

Saša Skenderija (1968.) od konca 1992. živi u Pragu. Pjesnik, teoretik kiberprostora, bibliotekar. *Praški fraktali* su njegova treća zbirka pjesama.